

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ БАЛЬНЕОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Коваль В.М.,

*студентка магістратури, факультет туризму та міжнародних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(м. Ужгород, Україна)*

Balneological resources are examined in the article. Recreation descriptions of the Transcarpathian area are in particular probed. Actual is a question in relation to producing a new, more attractive image of tourist sanatorium-resort product of Carpathians.

Keywords: *balneological resources, mineral water, treatments, resorts, medical dirt, infrastructure.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах збереження існуючої бази туристично-рекреаційного та санаторно-курортного комплексів стає все більш актуальним, адже це дає можливість збільшення надходжень інвестиційних коштів і, як наслідок, приводить до постійного зростання туристичного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню проблем бальнеологічних ресурсів України присвячено праці багатьох відомих вітчизняних вчених, серед яких: В.К. Євдокименко, Ю. Алексєєва, О.О. Любіцева, В.О. Мищенко, В.Мацола, Р. Іванух, Б. Далишин та інші вчені.

Метою статті є дослідження існуючих проблем санаторно-курортних комплексів, які здійснюють свою діяльність на основі бальнеологічних ресурсів, та висвітлення специфіки використання бальнеологічних ресурсів в Закарпатській області.

Сприятливий клімат на всій території України дозволяє широко використовувати кліматотерапію як один із методів лікування і профілактики багатьох хвороб. Клімат широко і з успіхом використовують на будь-якому курорті як основний лікувальний чи оздоровчий чинник. Найсприятливіші кліматичні умови на території України протягом усього року мають Південний берег Криму та Закарпатська область. Особливим лікувально-оздоровчим природним ресурсом є унікальний мікроклімат печер та шахт, зокрема Слов'янські та Солотвинські соляні шахти [3, с.80].

В Україні наявні також значні запаси гідромінеральних ресурсів. На 70 курортах відкрито 442 санаторно-курортні установи, які в лікувально-оздоровчому процесі використовують природні лікувальні ресурси, зокрема мінеральні води та лікувальні грязі. Але цими лікувальними закладами поки що освоєно лише 8% експлуатаційних запасів мінеральних вод. Для санаторно-курортного лікування, фасування та розливу у пляшки використовуються запаси понад 200 родовищ мінеральних вод і 25 родовищ лікувальних грязей. На території України поширені мінеральні води практично всіх бальнеологічних типів: вуглекислі (Полянське, Голубінське родовища), радонові (Хмельницьке), сульфідні (Синякське, Великолюбенське), залізисті (Слов'янське, Кемчінське), миш'яковисті (Шаянське), йодні, йодобромні (Бердянське), кремнієві (Березівське, Рай-Оленівське), води з підвищеним вмістом органічних речовин (Трускавецьке, Збручанське), води без специфічних компонентів та властивостей (Миргородське, Євпаторійське, Одеське, Куяльницьке) та лікувальні грязі всіх генетичних типів: мулові сульфідні (Сакське, Куяльницьке, озера Соляне, Ріпне), торфові (Серемненківське, Великолюбенське), сопкові (Булганацьке родовище) та сапропелеві [5, с.4].

Відомий фахівець у галузі географії та туризму В. Мацола зазначає, що для забезпечення комплексних досліджень різноманітних природних бальнеологічних лікувальних ресурсів, оцінки їх сучасного стану, що обумовлюють розвиток курортів різного профілю, необхідно [7, с.35]:

- проведення повної еколого-економічної оцінки і паспортизації рекреативних ресурсів України;
- перехід від часткових і розрізнених досліджень окремих проблем розвитку рекреаційної інфраструктури та використання рекреаційних ресурсів за відомчою ознакою до комплексних досліджень і опрацювання відповідних програм в масштабі окремих областей;
- забезпечення повноцінного фінансування науково-дослідницьких робіт з вищезазначених питань.

Збереження природних лікувальних бальнеологічних ресурсів повинно бути засновано, насамперед, на охороні курортно-рекреаційних зон. Незважаючи на очевидну економічну потребу в розвитку оздоровчо-рекреаційного комплексу, на сьогодні в Україні, за незначними винятками, не встановлені межі охоронних зон усіх видів (зон санітарної охорони курортів, прибережних захисних смуг вздовж морів тощо), майже не визначені показники резервних територій для розвитку курортів навіть на найближчу перспективу. Тому особливої уваги потребує комплекс питань з санітарної охорони курортів та родовищ природних лікувальних ресурсів.

На думку В.К. Євдокименко, для сучасної оцінки природного потенціалу курортів із бальнеологічними ресурсами і забезпечення сталого розвитку курортів необхідний, перш за все, єдиний державний реєстр даних про природні лікувальні ресурси й об'єкти курортної інфраструктури, що є головним завданням Державних кадастрів природних територій курортів і природних лікувальних ресурсів. Крім того, при оголошенні природної території курортною та застосуванні спеціальних економічних заходів мають бути враховані результати екологічно-економічної та соціально-економічної оцінок природного потенціалу курортів та об'єктів їх інфраструктури [4, с.29].

Для віднесення мінеральних вод до тієї чи іншої бальнеологічної групи використовується сукупність кількісних показників і ознак, які детально розглядаються в літературі [1, 2, 5, 7].

Для дослідження специфіки використання бальнеологічних ресурсів в Закарпатській області доречним буде навести особливості туристичного ринку України, який зокрема вирізняється:

- значною часткою санаторно-курортних закладів (близько 8 % загальної кількості), в яких здійснюють лікувальну реабілітацію близько 11 % всіх оздоровлених в Україні; середній показник використання місць у цих закладах сягає рівня 31–55 %;
- чималою кількістю об'єктів готельного типу (близько 10 % від загалу), які приймають близько 8 % всіх туристів, які обслуговуються у країні; однак показник використання готельної бази доволі низький (19–22 %);
- достатньою кількістю туроператорів і туристичних агенцій: 8 % загальнодержавної кількості; місцеві організації обслуговують нині понад 8 % іноземних туристів, які приїжджають в Україну, з них 6 % – у Львівській області [6, с.19].

Важливою складовою рекреаційних характеристик Закарпатської області є її кліматичні умови. Близько 2000 годин сонячних днів в рік на рівнині і низькогірській частині і 1000 – в середньогірській частині дозволяють забезпечити відпочинок і оздоровлення практично цілий рік (11 місяців). Саме на цій території зосереджено 620 мінеральних джерел, з яких понад 360 вивчено. Із 609 населених

пунктів Закарпаття у 220 є водопроями, в тому числі у 15 містах (табл. 1). Більшість з них за своїми властивостями унікальні і сягають світового рівня[6, с.46].

Таблиця 1

Рекреаційні характеристики Закарпатської області

Мінеральні джерела		Водопроями	
Загальна кількість	Вивчено	Загальна кількість	У містах
620	360	220	15

Оздоровчо-відпочинковий сегмент є провідним у туристичній галузі Західної України. Бальнеологічні й кліматотерапевтичні заклади забезпечують відносно високий рівень пропонованих лікувальних і профілактичних послуг. Це підтверджують власні маркетингові дослідження, здійснені в головних курортних центрах області: Сваляві, Хусті, на Ужгородщині, Мукачівщині та Міжгірщині. Для багатьох відпочинково-курортних місцевостей Закарпатської області важливим завданням на майбутнє є збільшення тривалості сезону їх використання і підвищення стандарту рецепційних і допоміжних закладів. Нині близько 10–30 % закладів не функціонують або працюють періодично, один або два місяці на рік. Крім того, будівництво деяких курортних і відпочинкових об'єктів триває роками або припиняється. Нагальну потребу модернізації технічного забезпечення санаторно-курортних закладів підтверджують наради з представниками місцевих органів влади, організовані в процесі власних маркетингових досліджень.

Отже, у створенні нового, привабливішого іміджу Карпатського туристичного санаторно-курортного продукту беруть участь державні, приватні та громадські суб'єкти господарювання. Лікування на курортах, базу якого є бальнеологічні ресурси відомих курортів Закарпатської області, й далі є найвідомішим брендовим продуктом у загальнодержавному та міжнародному масштабах. Продукт пропонують широкому колу осіб, які потребують лікування або реабілітації, особливо щодо захворювань органів травлення та серцево-судинних захворювань. Більшість санаторно-оздоровчих установ пропонують діагностику хвороб й амбулаторне лікування пацієнтів, а також надає послуги з ночівлі та харчування. Лікувально-оздоровча зміна триває від 14 до 24 днів. На такий термін видають путівки, які розповсюджують з використанням виробничих і галузевих зв'язків, а також через туристичні фірми, які виступають посередниками.

Окремі курорти Закарпатської області мають власні пропозиції розвитку бальнеологічного оздоровчого продукту, який пропонують на державному та міжнародному ринках. Отже, у Закарпатській області потрібно зберегти унікальний спектр лікувальних можливостей бальнеологічних осередків шляхом модернізації технічної бази та збільшення діапазону відпочинково-оздоровчих послуг. Також варто активніше просувати курортний продукт на ринки Східної та Центральної Європи. Варто зазначити, що на українському та міжнародному ринку є сталий попит на санаторно-курортний продукт. Найбільшою популярністю організованих груп туристів користуються міста з багатою історією та культурою – Ужгород, Мукачево та Хуст.

Нерівномірний розподіл водовідбору за ділянками і технічна недосконалість свердловин призводять до нераціонального використання мінеральних вод на окремих родовищах. Значна частина родовищ мінеральних вод експлуатуються лише для промислового розливу у пляшки. Необхідно вирішити питання щодо обмеження використання пластикової тари для розливу мінеральної води. Деякі фасовані мінеральні води доцільно використовувати в санаторно-курортних закладах місцевостей, або у закладах прак-

тичної охорони здоров'я регіонів, де згідно з медичним зонуванням існує необхідність їх вживання та профілактичного застосування за нозологічними показниками (наприклад, у зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи).

Професор О.О.Любіцева зазначає, що особливості хімічного складу мінеральної води та основні показання до їх лікувального застосування мають бути вказані на етикетці, а якщо цього немає, то цю воду краще не купувати. Перевагу слід віддавати виробникам, що розливають мінеральну воду в пляшки безпосередньо біля природного джерела. У зв'язку з досить частими спробами фальсифікації найбільш відомих пляшkových мінеральних вод треба особливу увагу звертати на дотримання всіх вимог щодо оформлення та захисту продукту, які виконує оригінальна фірма-виробник [6, с.53].

Таким чином, ефективна повноцінна діяльність санаторно-курортних закладів Закарпатської області могла б повністю забезпечити потребу населення в рекреаційних послугах. Разом з тим, в умовах складної економічної ситуації, збанкрутування низки підприємств зростання вимог громадян до якості послуг призвело до фактичного припинення діяльності низки закладів. Крім того, аналіз стану діючої матеріально-технічної бази свідчить про те, що рекреаційні заклади Закарпаття за функціями, обсягом і рівнем обслуговування в своїй більшості не відповідають міжнародним стандартам.

Також слід врахувати, що через відсутність великих грошових коштів у основної маси населення України рекреація із використанням бальнеологічних ресурсів в області має перспективу і зможе нормально розвиватись при умові, що на турбазах і у санаторіях Закарпатської області зможуть повноцінно відпочивати іноземні громадяни, які можуть повністю оплачувати отримані тут послуги. На жаль, на даний час, потрапляючи в умови нашого рекреаційного і туристичного сервісу, іноземний турист часто адекватно формує негативну громадську думку. Враховуючи це, одне з цільних місць повинно зайняти створення системи належного сервісу, в основу якого буде покладено бажання та інтереси самого відпочиваючого, а цього, в свою чергу, можна досягнути залученням великих інвестиційних коштів в розвиток бальнеологічних ресурсів та проведенням якісної сертифікації всіх наявних готельних установ та інших баз прийому.

Список використаних джерел

1. Алексеева Ю. Влияние государственной политики на развитие туристической галузі України // Актуальні проблеми внутрішньої політики / Ю. Алексеева. – К.: Вид-во НАДУ, 2011. – Вип. 1 – С. 103-107.
2. Бабов К.Д. Современное состояние и перспективы использования минеральных вод Украины / К.Д. Бабов // Проблеми мінеральних вод (Збірник наукових праць). – 2007. – 458 с.
3. Генсірук С.А. Еколого-економічні аспекти природокористування / С.А. Генсірук, М.С. Нижник, В.О. Мітенко. - К.: Наукова думка, 2011. – 175 с.
4. Свдокименко В.К. Регіональна політика розвитку туризму (Методологія формування. Механізм реалізації) / В.К. Свдокименко. – Чернівці: Прут, 2009.– 288 с.
5. Іванух Р. Природно-ресурсний потенціал України і шляхи підвищення його використання / Р. Іванух, Б. Данилишин // Економіка України. – 2010. – №1. – С. 4-8.
6. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). 2-е вид., перероб. та доп. / О.О. Любіцева. – К: Альтерпрес, 2011. – 436 с.
7. Мацола В. Рекреаційно-туристичний комплекс (питання теорії, методології, практики). Монографія / В. Мацола. – Львів: Світ, 2008. – 278 с.
8. Мищенко В.О. Екологічні аспекти природокористування / В.О. Мищенко, М.С. Нижник. – К.: Наукова думка, 2007. – 362 с.